

STORTINGET

Innst. 199 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:59 S (2022–2023)

**Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om
Representantforslag fra stortingsrepresentantene
Silje Hjemdal og Himanshu Gulati om å unnta lom-
measkebeger fra oppstillingsforbudet i tobakksska-
deloven**

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen unnta lommeaskebeger
fra oppstillingsforbudet i tobakksskadeloven.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse
for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tove Elise Madland, Cecilie Myrseth, Even A. Røed og Truls Vasvik, fra Høyre, Sandra Bruflot, Erlend Svandal Bøe og lederen Tone Wilhelmsen Trøen, fra Senterpartiet, Lisa Marie Ness Klungland og Hans Inge Myrvold, fra Fremskrittspartiet, Bård Hoksrud og Morten Wold, fra Sosialistisk Venstreparti, Marian Hussein, fra Rødt, Seher Aydar, fra Kristelig Folkeparti, Olaug Vervik Bollestad, og fra Pasientfokus, Irene Ojala, viser til forslaget i Doku-

ment 8:59 S (2022–2023) om å unnta lommeaskebeger
fra oppstillingsforbudet i tobakksskadeloven.

Komiteen viser til at statsråd Ingvild Kjerkol har
uttalt seg om forslaget i brev til komiteen av 9. januar
2023. Brevet følger som vedlegg til denne innstillingen.
Komiteen viser til at statsråden ikke tilrår at forslaget
blir vedtatt.

Komiteen har mottatt skriftlig høringsinnspill i
saken fra fem aktører: Dagligvareleverandørenes
forening, Dyrebeskyttelsen Norge, NOAH – for dyrs ret-
tigheter, Hovedorganisasjonen Virke og Askerock.

Komiteen viser til at forslagsstillerne ber regje-
ringen om å unnta lommeaskebeger fra oppstillingsfor-
budet i tobakksskadeloven.

Komiteen viser til at formålet med tobakksska-
deloven er å begrense helseskadene som bruken av to-
bakksvarer medfører.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene
fra Fremskrittspartiet, viser til at alle former for reklame
for tobakksvarer i Norge er forbudt. Tobakksskadelo-
ven har forbud mot synlig fremvisning og oppstilling av
blant annet tobakksvarer og tobakksutstyr. Askebeger
regnes som tobakksutstyr og er derfor omfattet av opp-
stillingsforbudet i tobakksskadeloven. I forskrift om
forbud mot tobakksreklame er det gjort noen unntaks-
bestemmelser, men disse retter seg i hovedsak mot spe-
sialforretninger for tobakksvarer.

Et annet flertall, medlemmene fra Ar-
beiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosia-
listisk Venstreparti og Rødt, ser frem til en ny
nasjonal tobakksstrategi, der det også vil inngå vurde-
ring av og tiltak for å redusere miljøkonsekvensene av
tobakksvarer.

Dette flertallet deler forslagsstillernes engasjement for å redusere plastforsøpling og samtidig få løfte fram de øvrige negative konsekvensene tobakksindustrien har for miljøet vårt. Det er verdt å merke seg at Verdens helseorganisasjon oppgir at tobakksavfall er det mest forsøplende plastproduktet vi har på verdensbasis.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til statsrådets svar og vil særlig påpeke at det er tillatt både å selge og å gratis dele ut lommeaskebeger. Det må derimot ikke være noen kobling til tobakksindustrien eller at utdelingen kan oppfattes som et markedsføringstiltak for tobakksprodukter.

Dette flertallet vil påpeke at formålet med oppstillingsforbudet er særlig å beskytte barn og unge mot tobakkseksposering, men også gjøre det enklere for de som prøver å slutte med tobakksbruk. Forskning viser at det er sammenheng mellom tidlig eksponering av tobakksreklame og fremtidig røyking.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at røyking er den viktigste enkeltårsaken til sykdom og tidlig død i Norge. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at det har vært en kraftig nedgang i prosentdelen daglige røykere i Norge, fra 21 pst. i 2008 til 8 pst. i 2021. Disse medlemmer mener det er viktig å fortsette arbeidet med å redusere tobakksbruken i Norge, og at arbeidet med å forebygge bruk av tobakk i befolkningen må videreføres og styrkes. Disse medlemmer viser til tobakksstrategien som ble lagt frem av regjeringen Solberg i 2019 i forbindelse med Folkehelsemeldinga – Gode liv i eit trygt samfunn (Meld. St. 19 (2018–2019)).

Disse medlemmer mener lommeaskebeger bidrar positivt til å redusere plastforsøpling med sigarett sneiper, men mener at det ikke er riktig å gi unntak fra oppstillingsforbudet i tobakksskadeloven. Formålet med tobakksskadeloven er å begrense skadevirkningene som bruken av tobakkvarer fører med seg. Disse medlemmer viser til Helse- og omsorgsdepartementets vurdering av forslaget i brev til Stortinget datert 9. januar. Her skriver departementet:

«Formålet med oppstillingsforbudet er å begrense reklameeffekten av synlig oppstilling av tobakkvarer og tobakksutstyr i butikker og kiosker. Forbudet er særlig ment å beskytte barn og unge, men skal også bidra til å gjøre det enklere for dem som prøver å slutte med tobakksbruk.»

Disse medlemmer mener også det finnes andre og mer treffsikre tiltak for å redusere plastforsøpling av sigarett sneiper.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener representantforslaget er et godt initiativ for å sikre at færre sigarett sneiper havner i naturen. Disse medlemmer viser til saksordførermerknadene, der det påpekes at det er gjort noen unntak i forskrift om forbud mot tobakksreklame, og mener derfor at det burde være mulig å gjøre et slikt unntak også for lommeaskebeger.

Disse medlemmer viser til Plastpiratene, som er en uavhengig organisasjon som har utviklet et lommeaskebeger av resirkulert plast. Denne sørger for mindre avfall, og sikker slukking av en sigarett. Plastpiratene delte ut slike lommeaskebeger på diverse festivaler forrige sommer og fikk utelukkende gode tilbakemeldinger. Festivalarrangørene pekte på at det var mye mindre avfall i form av sneiper som ble kastet på festivalområdet. Det er et lett tiltak for å få folk til å kaste mindre sneiper i naturen. Problemet er bare at det er ulovlig for Plastpiratene og festivalarrangører å dele ut slike produkter.

Disse medlemmer viser til at filteret i sigaretter inneholder nærmere 90 pst. plast. Rundt 320 000 nordmenn røyker daglig, og om alle disse sneipene blir kastet i naturen, vil det tilsvare nærmere et tonn med plast om dagen. Dette er en betydelig mengde. Disse medlemmer mener det er absurd at man skal være så firkantet med hensyn til å tillate et produkt som vil kunne sørge for mye mindre forsøpling, og som på ingen måte vil oppmuntre flere til å røyke.

Disse medlemmer mener det vil være hensiktsmessig å gjøre et slikt unntak for å sikre at det blir lettere for røykere å kaste røyksneiper i vanlig avfall, og minske risiko for brann. Disse medlemmer mener at et slikt forslag vil kunne føre til mindre sneiper og plast i naturen og ha positive virkninger. Disse medlemmer mener ikke det er noen grunn til å anta at flere vil begynne å røyke dersom man unntar lommeaskebeger fra oppstillingsforbudet i tobakksskadeloven, og ser ikke at dette kan anses som reklame som vil kunne føre til flere røykere. Antall røykere i befolkningen er forholdsvis lavt, og synkende, og disse medlemmer mener derfor at virkningene av et slikt forslag utelukkende vil være positivt for reduksjon av avfall som kastes i naturen.

Disse medlemmer fremmer på bakgrunn av dette følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen unnta lommeaskebeger fra oppstillingsforbudet i tobakksskadeloven.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen unnta lommeaskebeger fra oppstillingsforbudet i tobakksskadeloven.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosia-

listisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:59 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Silje Hjemdal og Himanshu Gulati om å unnta lommeaskebeger fra oppstillingsforbudet i tobakksskadeloven – vedtas ikke.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 21. februar 2023

Tone Wilhelmsen Trøen

leder

Erlend Svardal Bøe

ordfører

**DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT**

Statsråden

Helse- og omsorgskomiteén
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
22/4911-

Dato
9. januar 2023

Dokument 8:59 S (2022-2023) Representantforslag om å unnta lommeaskebeger fra oppstillingsforbudet i tobakksskadeloven – uttalelse

Jeg viser til brev av 9. desember 2022 fra Stortingets helse- og omsorgskomiteé, hvor det bes om min uttalelse til Dokument 8:59 S (2022–2023) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Silje Hjemdal og Himanshu Gulati. Representantforslaget lyder som følger:

«Stortinget ber regjeringen unnta lommeaskebeger fra oppstillingsforbudet i tobakksskadeloven.»

Tobakksskadeloven (tsl.) § 24 oppstiller et forbud mot synlig fremvisning av tobakksvarer, tobakksurrogater, tobakksimitasjoner og tobakksutstyr på utsalgssteder. Askebeger regnes som tobakksutstyr og er derfor omfattet av oppstillingsforbudet.

Departementet har flere ganger blitt kontaktet av næringsaktører om såkalte lommeaskebeger. De ønsker at produktet skal kunne vises frem på utsalgsstedene, slik at kundene oppfordres til å kjøpe produktet. Hensikten med produktet er at røykere skal putte sigarettneipene oppi engangsaskebegeret fremfor å kaste dem i naturen.

Solberg-regjeringen sendte i 2021 på høring et forslag om å unnta askebeger fra oppstillingsforbudet. Begrunnelsen for unntaket var et ønske om at dagens tobakksregelverk ikke skal stå i veien for produktutvikling som understøtter målet om mindre forsøpling med sigarettneiper.

Høringsinstansene var delt i spørsmålet. Flere støttet forslaget, så fremt det kun gjelder engangsaskebeger og det hindres at askebegrenes design rettes mot barn og unge eller har

samme varemerke eller logo som tobakksvarer. Andre høringsinstanser hadde større motforestillinger. Det er usikkerhet knyttet til miljøgevinsten av tiltaket, et unntak vil kunne misbrukes av tobakksindustrien og tiltaket bidrar ikke til å redusere det overordnede problemet; forekomsten av røyking.

Jeg er glad for at representantene setter fokus på miljøkonsekvensene knyttet til sigarett-sneiper. Tobakksproduksjon medfører avskoging, dårligere jord, tap av biomangfold, klimagassutslipp, giftig avfall, helseskader for arbeiderne mv. På verdensbasis er tobakks-avfall en stor kilde til forurening og er ifølge Verdens helseorganisasjon det mest forurende plastproduktet. I Finland er det beregnet at det hvert år blir kastet om lag 4 mrd. sigarett-sneiper på gata. Mange av de inneholder for eksempel kadmium, arsenikk og bly. De giftige kjemikalene fra sigarett-sneiper kan forurense vann og forgifte fisk og dyr som spiser sneipene, og de forsvinner ikke fra naturen. Sigarett-sneiper består i hovedsak av plast og blir ikke brutt ned. Etterhvert utvikler plasten seg til skadelig mikroplast. Forurening med brukte snusposer er også et økende problem.

Det er samtidig viktig å være klar over at tobakksindustrien, både i Norge og internasjonalt, ofte skyver miljøhensyn foran seg i ulike markedsføringstiltak.

Formålet med oppstillingsforbudet er å begrense reklameeffekten av synlig oppstilling av tobakksvarer og tobakksutstyr i butikker og kiosker. Forbudet er særlig ment å beskytte barn og unge, men skal også bidra til å gjøre det enklere for dem som prøver å slutte med tobakksbruk.

Forskning har vist at det er en sammenheng mellom tidlig eksponering for tobakksreklame og fremtidig røyking blant unge. Undersøkelser har også vist at ungdom påvirkes av hvor vanlig røyking er, og at ungdom som overvurderer hvor mange som røyker har større risiko for å begynne med røyking selv. Tilgjengeligheten til salgssteder for tobakk, tobakksvarers iøynefallende plassering ved kassene og salg av tobakksvarer sammen med andre vanlige dagligvarer, kan bidra til en forestilling hos barn og unge om at tobakksbruk er mer utbredt og mindre farlig enn hva som virkelig er tilfelle. Et formål med oppstillingsforbudet er derfor å avnormalisere tobakksbruk. Synlig oppstilling av tobakksutstyr vil undergrave selve formålet med oppstillingsforbudet.

For ordens skyld vil jeg poengtere at det ikke stemmer at askebeger i krystall mv. kan stilles ut i varemagasiner, disse er på lik linje med alle andre askebeger omfattet av oppstillingsforbudet.

Jeg støtter forslagsstillernes syn om at alle gode krefter må tas i bruk for å begrense plastforurening. Ingen kan være uenig i at *formålet* med lommeaskebeger er godt. Derfor er det tillatt å selge slik produkter, og det kan også deles ut gratis av miljøaktører – så lenge de ikke har noen kobling til tobakksindustrien eller at utdelingen fungerer som et markedsføringstiltak.

Jeg vil imidlertid advare mot å innføre et unntak fra oppstillingsforbudet for denne produktgruppen. Vi har andre og mer treffsikre tiltak for å redusere forurensingen fra sigarettneiper.

EUs direktiv 2019/904 om plastprodukter regulerer en rekke engangsprodukter av plast, herunder sigaretter med filter. Direktivet skal bidra til å unngå og redusere miljøkonsekvensene av visse plastprodukter, samt fremme utviklingen av en sirkulær økonomi. I tråd med direktivet er det innført krav i den norske produktforskriften om merking på sigarettpakningene om at produktet inneholder plast og om negative miljøeffekter ved forsøpling og uønsket avfallshåndtering. Det skal videre innføres utvidede produsentansvarsordninger hvor produsent/importør av slike produkter skal dekke kostnadene for opprydding, avfallshåndtering og holdningsskapende arbeid. Denne ordningen er under utredning i Miljødirektoratet.

Helse- og omsorgsdepartementet arbeider for tiden med en ny nasjonal tobakksstrategi som vil legges frem våren 2023. Der vil også hensynet til å redusere miljøkonsekvensene av tobakksvarer inngå.

Jeg vil på denne bakgrunn ikke tilrå at forslaget vedtas.

Med hilsen

Ingvild Kjerkol

